

Marta Szaja

Współpraca transgraniczna jednostek terytorialnych Polski i Niemiec w aspekcie gospodarki przestrzennej

Ekonomiczne Problemy Usług nr 61, 459-470

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

MARTA SZAJA

Uniwersytet Szczeciński

**WSPÓŁPRACA TRANSGRANICZNA
JEDNOSTEK TERYTORIALNYCH POLSKI I NIEMIEC
W ASPEKCIE GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ**

Wprowadzenie

Zainteresowanie administracji publicznej zagadnieniem współpracy transgranicznej nastąpiło w Polsce najwcześniej spośród państw Europy Środkowej i Wschodniej, w których dokonała się podobna transformacja ustrojowa. Wyrazem tego zainteresowania były i są nadal liczne umowy międzynarodowe zawierane głównie z państwami sąsiednimi, które stanowią swobodną podstawę prawną do zawierania szczegółowych umów międzyrządowych w zakresie współpracy transgranicznej z tymi państwami¹.

Zmiany, które zaszły w tej części Europy na przełomie lat 80. i 90. ubiegłego stulecia, miały szczególne znaczenie dla terenów przygranicznych. Na skutek złagodzenia restrykcyjnych przepisów, które dotąd ograniczały swobodne przekraczanie granic, nastąpił szybki wzrost ruchu w pasie transgranicznym.

Obecnie obszary te nabrały strategicznego znaczenia w regionalnym i lokalnym rozwoju kraju oraz w kształtowaniu przestrzennych relacji

¹ Por. A. Skrzydło, *Euroregiony z udziałem podmiotów polskich*, „Sprawy Międzynarodowe” 1994, nr 3, s. 46.

i powiązań integracyjnych w Europie. Regiony przygraniczne zaczęły tracić cechy peryferyjności, które były ich udziałem przez lata².

Proces pozytywnych przemian, m.in. w sferach gospodarczej, infrastrukturalnej czy społecznej, jest dobrze widoczny w rejonach leżących przy zachodniej granicy państwa polskiego. W związku z powyższym, podjęto próbę zwrócenia szczególnej uwagi na aspekt przestrzenny w procesie współpracy transgranicznej samorządów terytorialnych położonych przy zachodniej granicy kraju.

1. Współpraca transgraniczna stymulatorem rozwoju gospodarki przestrzennej w przygranicznych jednostkach samorządu terytorialnego

W celu przybliżenia problematyki współpracy transgranicznej jednostek samorządu terytorialnego (jst) w aspekcie przestrzennym, niezbędne jest scharakteryzowanie w pierwszej kolejności samego pojęcia *współpracy transgranicznej*.

Zgodnie z brzmieniem art. 2 ust. 1 Europejskiej konwencji ramowej o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi, sporządzonej w Madrycie dnia 21 maja 1980 r. „za współpracę transgraniczną uważa się (...) każde wspólnie podjęte działanie mające na celu umocnienie i dalszy rozwój sąsiedzkich kontaktów między wspólnotami i władzami terytorialnymi dwóch lub większej liczby Umawiających się Stron, a także zawarcie porozumień i przyjęcie uzgodnień koniecznych do realizacji takich zamierzeń (...)”³.

Cytowane zapisy Konwencji Madryckiej dotyczą działań, których celem jest umożliwienie poprawy współpracy ludności mieszkającej po obu stronach granicy, we wszystkich aspektach i dziedzinach życia, a także usuwanie przeszkód i rozwiązywanie trudnych, newralgicznych spraw dzielących graniczące ze sobą regiony.

² Opracowano na podstawie informacji zawartych na stronie: www.rcie.lodz.pl/docs/Wspolpraca_transgraniczna_Polski_i_Niemiec.doc.

³ DzU 1993, nr 61, poz. 287.

W związku z powyższym, termin *współpraca transgraniczna* może oznaczać także współpracę regionów (samorządów lub władz) nieprzylegających granicami do siebie⁴. I tak, w niektórych zawartych przez Polskę porozumieniach przyjmuje się, że terminy *współpraca transgraniczna* i *współpraca międzyregionalna* (między regionami niemającymi wspólnej granicy) oznaczają to samo⁵.

Na tle dalszych rozważań nt. *współpracy transgranicznej* należy zauważyć, że jest ona również utożsamiana z pojęciem *współpracy przygranicznej*. Wynika to przede wszystkim z definicji przyjętej przez Unię Europejską, która przez to pojęcie rozumie „sąsiedzką współpracę we wszystkich dziedzinach życia, pomiędzy graniczącymi ze sobą obszarami, regionami i/lub władzami komunalnymi, lub innymi władzami w regionach przygranicznych”⁶.

Jednak między przytoczonymi pojęciami powinno się zaznaczyć pewne różnice, które wynikają z praktyki funkcjonowania tejsze współpracy między państwami. Mianowicie z tego, że za *współpracę przygraniczną* „uznaje się te działania podmiotów administracyjnych, których państwa bezpośrednio ze sobą graniczą”⁷. Natomiast *współpraca transgraniczna* „występuje zarówno wtedy, gdy dotyczy współpracy podmiotów administracyjnych państw niegraniczących ze sobą w sensie geograficznym, jak i tych mających wspólną granicę”⁸.

Współpraca transgraniczna, w szczególności w obszarach przygranicznych, ma istotne znaczenie dla przezwycięzania dotyczących te obszary problemów strukturalnych, mających bezpośredni związek z peryferyjnością ich położenia. Umożliwia bowiem „rozprzestrzenianie się innowacji gospodarczych oraz przenikanie wpływów społeczno-kulturalnych i jest uznawana jako

⁴ M. Woźniak, *Współpraca międzynarodowa jednostek samorządu terytorialnego w świetle prawa polskiego i standardów międzynarodowych*, „Samorząd Terytorialny” 2005, nr 4, s. 13.

⁵ H. Goik, *Współpraca przygraniczna*, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej” 1996, s. 217.

⁶ M. Zieliński, *Współpraca transgraniczna między władzami lokalnymi państw Unii Europejskiej*, w: C. Mik (red.), *Polska w Unii Europejskiej. Perspektywy, warunki, szanse, zagrożenia*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”, Toruń 1997, s. 227.

⁷ M. Woźniak, op.cit., s. 13.

⁸ Ibidem, s. 13–14.

jeden z przestrzennych czynników rozwoju lokalnego i regionalnego”⁹. Z tego też względu umowy dotyczące współpracy regionalnej, zawierane pomiędzy krajowymi i zagranicznymi jednostkami administracyjnymi, mają sprzyjać realizacji współpracy przede wszystkim w takich dziedzinach, jak¹⁰:

- budownictwo i *gospodarka przestrzenna*,
- rozwój komunikacji i transportu oraz budowa nowej infrastruktury,
- gospodarka komunalna,
- planowanie regionalne i ochrona środowiska,
- rolnictwo i przemysł rolno-spożywczy,
- oświata i kształcenie zawodowe oraz wymiana kulturalna i naukowa,
- wzajemne promowanie regionów.

Różnice w zakresie prowadzenia gospodarki przestrzennej w sąsiadujących krajach przejawiają się przede wszystkim w dywersyfikacji uwarunkowań prawnych, ekonomicznych, infrastrukturalnych, społecznych, kulturalnych i przyrodniczych gospodarki przestrzennej, w zróżnicowaniu zasad zagospodarowania przestrzennego, organizacji i kontroli gospodarki przestrzennej. *Współpraca transgraniczna* w zakresie planowania przestrzennego pozwala zmniejszyć skutki występowania tych różnic, między innymi dlatego obserwuje się wciąż rosnące nią zainteresowanie kolejnych państw członkowskich Unii Europejskiej¹¹.

Współpraca transgraniczna postrzegana jest jako jedna z istotniejszych form relacji występujących pomiędzy sąsiadującymi ze sobą państwami. Prowadzi bowiem do niwelowania różnic wynikających bezpośrednio z braku harmonijnego uporządkowania przestrzeni przygranicznej, która uwzględniałaby wszelkie wymagania funkcjonalne danego terenu oraz uwarunkowania społeczno-gospodarcze, przyrodnicze i kulturowe.

Z tego też względu, w celu redukcji istniejących dysproporcji i pełnej integracji sąsiadujących ze sobą obszarów (tak aby granica stanowiła jedynie

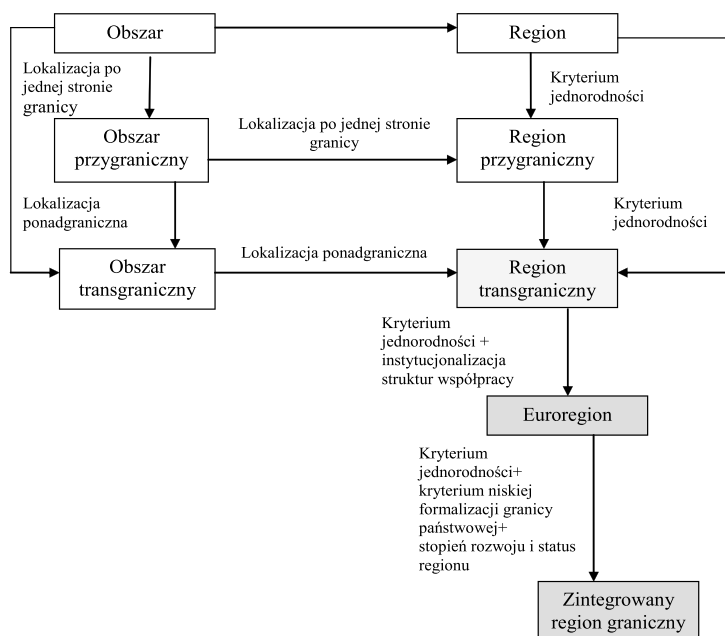
⁹ Por. A. Mierosławska, *Czynniki aktywizujące i hamujące rozwój współpracy transgranicznej*, „Samorząd Terytorialny” 2004, nr 3, s. 43.

¹⁰ Por. K. Jóskowiak, *Współpraca transgraniczna i międzyregionalna Polski u progu członkostwa w Unii Europejskiej*, „Samorząd Terytorialny” 2003, nr 5, s. 16–17.

¹¹ J. Ładysz, *Gospodarka przestrzenna jako dziedzina współpracy transgranicznej*, w: S. Korenik, J. Słodczyk (red.), *Podstawy gospodarki przestrzennej – wybrane aspekty*, Wydawnictwo AE im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2005, s. 200.

element podziału administracyjnego państwa), podejmowane są stosowne działania, jak np. „przyjmowanie pewnych ustaleń programowych, którymi mogą być wspólne koncepcje transgraniczne bądź strategie rozwoju regionalnego, wspólne dokumenty programowe na poszczególne pogranicza, transgraniczne koncepcje zagospodarowania przestrzennego, ochrony środowiska, rozwoju turystyki itp.”¹².

Podejmowane wszelkiego rodzaju działania, które mają na celu zwiększenie przenikalności granicy państwowej i przyczyniają się do powstawania nowych więzi funkcjonalno-strukturalnych pomiędzy częściami regionu transgranicznego należącymi do różnych państw, mogą w konsekwencji doprowadzić do utworzenia zintegrowanego regionu granicznego¹³ (rysunek 1).

Rysunek 1. Struktura przestrzenna współpracy transgranicznej

Źródło: J. Ładysz, *Gospodarka przestrzenna jako dziedzina współpracy transgranicznej*, w: S. Korenik, J. Ślodecyk (red.), *Podstawy gospodarki przestrzennej – wybrane aspekty*, Wydawnictwo AE im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2005, s. 204.

¹² Por. J. Ładysz, op.cit., s. 204.

¹³ Por. ibidem.

Jak wynika z powyższego schematu, współpraca transgraniczna z reguły dotyczy regionów i obszarów przygranicznych, które poprzez intensyfikację współpracy o zasięgu ponadgranicznym prowadzą do powstania takiej struktury funkcjonalnej, jak region transgraniczny.

Z kolei region transgraniczny jest ściśle związany z pojęciem „euroregion”¹⁴, albowiem w ujęciu przedmiotowym (przestrzennym, geograficznym) „obszar euroregionu stanowi przedmiot oddziaływania, jest szczególną formą regionu transgranicznego, która wyróżnia się najwyższym stopniem instytucjonalizacji struktur współpracy transgranicznej”¹⁵.

Istotne jest także postrzeganie euroregionów i współpracy transgranicznej jako instrumentów pomagających w rozwiązywaniu konfliktów narodowościowych, w stymulowaniu ciągłego rozwoju w sferze społecznej, przestrzennej, gospodarczej oraz usprawnianiu procesów restrukturyzacyjnych obszarów przygranicznych. Wszystkie te działania umożliwiają w konsekwencji powstanie zintegrowanego regionu granicznego¹⁶.

2. Samorządność jednostek terytorialnych w dziedzinie gospodarki przestrzennej na przykładzie Polski i Niemiec

Realizując zadania polityki transgranicznej i międzynarodowej współpracy regionalnej, oraz upatrując w tym szansy na aktywizację regionów przygranicznych, Polska podpisała umowy i porozumienia międzyrządowe ze wszystkimi sąsiadami. Po to by ułatwić kontakty z państwami ościennymi, powołano Komisje Międzyrządowe ds. Współpracy Transgranicznej, w których działają wyspecjalizowane grupy robocze, w tym zajmujące się sprawami zagospodarowania przestrzennego¹⁷.

¹⁴ Euroregionalizacja jest szczególną formą szeroko pojętych procesów regionalizacji, oznacza bowiem proces wyodrębniania regionów transgranicznych; por. J. Ładysz, op.cit., s. 205; za: M. Eckert, *Problemy rozwoju obszarów przygranicznych. Środkowe Nadodrze regionem transgranicznym*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze, Zielona Góra 1991, s. 9.

¹⁵ T. Borys, *Euroregiony a nowy układ jednostek terytorialnych Polski*, w: W. Malendowski, M. Szczepaniak (red.), *Euroregiony – mosty do Europy bez granic*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2000, s. 69.

¹⁶ Por. J. Ładysz, op.cit., s. 202–206.

¹⁷ Opracowano na podstawie informacji zamieszczonych na stronie: www.mi.gov.pl/2-48ef10fb22000-1789167-p_1.htm.

W ramach zespołów roboczych realizujących zagadnienia zagospodarowania przestrzennego najistotniejszym działaniem na rzecz wspomaganie rozwoju przestrzennego i regionalnego terenów przygranicznych są prace nad dwustronnymi studiami zagospodarowania przestrzennego obszarów przygranicznych, a także nad „Transgranicznymi studiami zagospodarowania przestrzennego”¹⁸.

Tabela 1

Komitety funkcjonujące w ramach Polsko-Niemieckiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Regionalnej i Przygranicznej

Polsko-Niemiecka Komisja Międzyrządowa ds. Współpracy Regionalnej i Przygranicznej		
Komitet ds. Współpracy Przygranicznej	Komitet ds. Współpracy Międzyregionalnej	Komitet ds. Gospodarki Przestrzennej*
Pełni funkcję obserwacyjno-informacyjną, a także inicjującą i koordynującą w zakresie współpracy przygranicznej. Zajmuje się m.in. sprawami przejść granicznych, współpracą komunalną gmin, ochroną środowiska itp.	Wśród podstawowych celów Komitetu znajdują się: współpraca miast, szkolenie kadr, wspieranie działalności fundacji niemieckich w Polsce oraz ochrona zabytków.	W centrum zainteresowania tej Komisji leżą cele, inicjatywy i projekty dotyczące rozwoju przestrzennego i infrastrukturalnego obszaru pogranicza, w tym również ponadnarodowe projekty wspólnotowe w ramach Celu III na rzecz aktywizacji i trwałego podtrzymania jego rozwoju gospodarczego.

* Na X Posiedzeniu Polsko-Niemieckiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Regionalnej i Przygranicznej w 1999 r. podjęto decyzję włączenia Polsko-Niemieckiej Komisji Gospodarki Przestrzennej w skład Polsko-Niemieckiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Regionalnej i Przygranicznej i przekształcenia jej w Komitet ds. Gospodarki Przestrzennej, działający w ramach Komisji Międzyrządowej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.berlin.polemb.net/index.php?document=371.

Ramy współpracy transgranicznej pomiędzy samorządami Polski i Niemiec są określone poprzez zapisy prawne zawarte między innymi w¹⁹:

- Europejskiej konwencji ramowej o współpracy transgranicznej pomiędzy samorządami i władzami terytorialnymi, przyjętej w Madrycie w maju 1980 r. – Polska przystąpiła do niej w 1993 r.;
- Traktacie między RP a RFN o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy – podpisanym 17 czerwca 1991 r.; obie strony zobowiązały się

¹⁸ Jest to podstawowy dokument planistyczny, który zawiera programy i koncepcje przestrzenne oraz leksykony pojęć z zakresu szeroko rozumianego planowania i zagospodarowania przestrzennego, ułatwiające wymianę informacji i prawidłowe porozumienie planistów po obu stronach granicy; szerzej: www.mi.gov.pl.

¹⁹ www.berlin.polemb.net/index.php?document=371.

w nim m.in. do wspierania współpracy między regionami, miastami, gminami i innymi jednostkami organizacyjnymi, w szczególności na obszarach przygranicznych.

W celu konkretyzacji postanowień przyjętego Traktatu Polska i Niemcy powołały Polsko-Niemiecką Komisję Międzyrządową ds. Współpracy Regionalnej i Przygranicznej. W dokumencie powołującym Komisję wskazano jej zadania. Natomiast skuteczną realizację zadań mają zapewnić trzy komitety działające w ramach Komisji²⁰.

W ramach współpracy polsko-niemieckiej w dziedzinie planowania przestrzennego przyjęto następujące zalecenia i postanowienia²¹:

- wzajemnego informowania się o przygotowywanych planach zagospodarowania gmin (przygranicznych),
- wzajemnego opiniowania regionalnych planów i opracowań planistycznych o charakterze ponadlokalnym (w naszym systemie są to obecnie plany zagospodarowania przestrzennego województwa),
- informowania się o planach lokalizacji inwestycji, mogących wywierać wpływ na terytorium sąsiednie,
- zestawienia list projektów inwestycyjnych dla ich rekomendacji właściwym organom obu stron oraz instytucjom UE,
- współpracy transgranicznej przy wykonywaniu opracowań planistycznych i wymiany informacji,
- współpracy przy opracowywaniu podstawowych map dla gospodarki przestrzennej.

Zalecenia te są realizowane w drodze bezpośrednich kontaktów pomiędzy niemieckimi krajami związkowymi i polskimi województwami przygranicznymi oraz między instytucjami centralnymi obu krajów.

Współpraca transgraniczna pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec w zakresie gospodarki przestrzennej była bardzo intensywna już od początku lat 90. Rezultatem wspólnie podjętych działań było opracowanie w 1995 r. „Studium kierunkowego zagospodarowania przestrzennego obszaru wzdłuż granicy polsko-niemieckiej”. Był to pierwszy tego typu dokument w Polsce, obejmujący zachodnią część pogranicza, i stał się

²⁰ Ibidem.

²¹ www.mi.gov.pl/2-48ef10fb22000-1789168-p_1.htm.

wzorcowym opracowaniem dla obszarów transgranicznych z pozostałymi państwami sąsiednimi Polski²².

Oczekiwane rozszerzenie Unii Europejskiej o kolejne kraje Europy Środkowo-Wschodniej zdeterminowało podjęcie decyzji o konieczności ponownego przeanalizowania oraz uzupełnienia zapisów „Studium kierunkowego zagospodarowania przestrzennego wzdłuż granicy polsko-niemieckiej” o istotne elementy związane z polityką przestrzenną na polsko-niemieckim obszarze transgranicznym²³.

Podczas obrad I Posiedzenia Polsko-Niemieckiego Komitetu ds. Gospodarki Przestrzennej uzgodniono, że delimitacja opracowania (czyli ustalenie szczegółowego przebiegu granicy między dwoma państwami i naniesienie jej na mapę²⁴), powinna zostać poddana ponownej dyskusji. Uznano ponadto konieczność korelacji poszczególnych działań podejmowanych przez obie strony współpracy transgranicznej, której wynikiem powinno być sformułowanie alternatywnych wariantowych propozycji zagospodarowania przestrzeni po obu stronach granicy. Wskazano także na potrzebę zmiany formuły opracowania „Studium...”, tak by stało się dokumentem operacyjnym, wskazującym konkretne działania (a więc raczej przyjęło formę koncepcji rozwoju pogranicza)²⁵.

Modelowym przykładem współpracy transgranicznej jest rozwój miast bliźniaczych: Słubice i Frankfurtu nad Odrą, których władze zdecydowały się na wspólne opracowanie urbanistycznego transgranicznego planu struktury przestrzennej obu miast. Na wspólnym posiedzeniu rad miejskich w 2000 roku została uchwalona „Zintegrowana koncepcja strategii Frankfurt nad Odrą – Słubice 2003”²⁶.

²² W październiku 1995 r. „Studium...” zostało przyjęte przez ministrów właściwych w sprawach zagospodarowania przestrzennego Polski i Niemiec. Obejmowało ono tereny po obu stronach granicy polsko-niemieckiej.

²³ Decyzja na temat aktualizacji tego dokumentu zapadła podczas obrad I Posiedzenia Polsko-Niemieckiego Komitetu ds. Gospodarki Przestrzennej Polsko-Niemieckiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Regionalnej i Przygranicznej w 2000 r.

²⁴ www.stosunkimiedzynarodowe.info.

²⁵ Opracowano na podstawie informacji zamieszczonych na stronach: www.mi.gov.pl/2-48ef10fb22000-1789168-p_1.htm; www.mi.gov.pl/2-48ef10fb22000-1789167-p_1.htm.

²⁶ Wspólna sesja obu rad miejskich i jednobrzmiące uchwały określiły uwarunkowania przestrzenne dla skoordynowanego rozwoju obu miast. Uchwała w sprawie przyjęcia opracowanej koncepcji strukturalnej zawierała także fundamentalny dla późniejszej współpracy transgranicznej zapis o wspólnym planowaniu obu miast. Por: J. Ładysz, op.cit., s. 207.

Dobrym przykładem jest również kilkuletnia współpraca polskich i niemieckich planistów, której celem jest sporządzenie wspólnej koncepcji rozwoju przestrzennego wysp Usedom/Uznam i Wolin, w tym m.in. budowa wspólnej infrastruktury i gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej i turystycznej²⁷.

Na początku 2009 r. strona polska rozpoczęła prace nad „Mapą zamierzeń inwestycyjnych obszaru pogranicza położonego wzdłuż granicy polsko-niemieckiej”²⁸. Wyniki tych prac zaprezentowano na początku września 2009 r. we Wrocławiu, podczas VIII Posiedzenia Polsko-Niemieckiego Komitetu ds. Gospodarki Przestrzennej Polsko-Niemieckiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Regionalnej i Przygranicznej.

Założono, że stale aktualizowana mapa będzie mogła stanowić realizację Zaleceń Polsko-Niemieckiej Komisji Międzyrządowej, dotyczących wspólnych procedur dla transgranicznych postępowań w sprawach związanych z zagospodarowaniem przestrzennym na obszarach przygranicznych Polski i Niemiec, jak również być elementem wdrożenia postanowień Dyrektywy INSPIRE²⁹. Mapa ta będzie narzędziem informowania i uzgadniania wszelkich zamierzeń inwestycyjnych obu stron, a w konsekwencji może pozwolić na wypracowanie przez nie wspólnego standardu kwalifikacji zadań i zamierzeń³⁰.

Podsumowanie

Współpraca transgraniczna stanowi obecnie kluczowy element procesu jednoczenia się Europy. Jest ona szczególnie ważna i potrzebna na terenach przygranicznych, gdyż pozwala na systematyczne i trwałe zacieranie różnic widocznych nadal na terenach granicznych.

Cytując myśl przewodnią *Europejskiej karty regionów granicznych i transgranicznych*: „granice są bliźniami historii”; są świadectwem tego, jak

²⁷ Opracowano na podstawie informacji zamieszczonych na stronie: www.pomerania.org.pl/stowarzyszenieb4.php.

²⁸ Opracowanie, które stanowi punkt wyjścia przy tworzeniu opracowań strategicznych oraz planistycznych uwzględniających spójność społeczną, gospodarczą i terytorialną obszaru pogranicza. Przygotowany dokument dotyczący obszaru polskiej części pogranicza ma zostać uzupełniony o opracowania dotyczące części niemieckiej.

²⁹ W swoich założeniach Dyrektywa INSPIRE łączy infrastruktury informacji przestrzennej tworzone w różnych krajach członkowskich w jeden spójny system; szerzej: www.geoportal.gov.pl.

³⁰ www.mi.gov.pl/2-48ef10fb22000-1789168-p_1.htm.

przez dziesiątki minionych lat niemożliwe było prowadzenie aktywnej polityki wyrównującej dysproporcje w poziomie rozwoju gospodarczego, a także zagospodarowania regionów przygranicznych, należących do różnych państw.

Tym ważniejsze wydają się podejmowane obecnie działania, sprzyjające wykorzystywaniu walorów, zasobów i cech przestrzeni granicznej, po to by wspomóc rozwój gospodarczy, wzrost poziomu i jakości życia, niemniej jednak przy pełnym poszanowaniu wartości środowiska przyrodniczego.

Szczególną rolę w realizowaniu współpracy transgranicznej przypisuje się przygranicznym jednostkom administracyjno-terytorialnym (zwłaszcza tamtejszym władzom samorządowym, funkcjonującym organizacjom społecznym, przedsiębiorstwom), albowiem to one mogą pełnić i pełnią rolę swoistego rodzaju spoiwa łączącego sąsiadujące ze sobą kraje.

Ten długi i żmudny proces jednoczenia się państw „starego kontynentu” realizowany jest przede wszystkim poprzez kształtowanie harmonijnej struktury funkcjonalno-przestrzennej terenów przygranicznych, czyli odpowiednią gospodarkę przestrzenną.

Szereg zawartych umów międzynarodowych, zatwierdzonych traktatów i inicjatyw stwarza jst odpowiednie warunki i możliwości do realizowania bardziej aktywnej, zobiektywizowanej i konsekwentnej polityki przestrzennej, niwelującej dwupłaszczyznowość w rozwoju graniczących ze sobą obszarów.

Literatura

- Borys T., *Euroregiony a nowy układ jednostek terytorialnych Polski*, w: W. Malendowski, M. Szczepaniak (red.), *Euroregiony – mosty do Europy bez granic*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2000.
- Eckert M., *Problemy rozwoju obszarów przygranicznych. Środkowe Nadodrze regionem transgranicznym*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze, Zielona Góra 1991.
- Europejska konwencja ramowa o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi, sporządzona w Madrycie dnia 21 maja 1980 r. (DzU 1993, nr 61, poz. 287).
- Goik H., *Współpraca transgraniczna*, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej” 1996.
- Jóskowiak K., *Współpraca transgraniczna i międzyregionalna Polski u progu członkostwa w Unii Europejskiej*, „Samorząd Terytorialny” 2003, nr 5.

- Ładysz J., *Gospodarka przestrzenna jako dziedzina współpracy transgranicznej*, w: S. Korenik, J. Słodczyk (red.), *Podstawy gospodarki przestrzennej – wybrane aspekty*, Wydawnictwo AE im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2005.
- Mierosławska A., *Czynniki aktywizujące i hamujące rozwój współpracy transgranicznej*, „Samorząd Terytorialny” 2004, nr 3.
- Skrzydło A., *Euroregiony z udziałem podmiotów polskich*, „Sprawy Międzynarodowe” 1994, nr 3.
- Woźniak M., *Współpraca międzynarodowa jednostek samorządu terytorialnego w świetle prawa polskiego i standardów międzynarodowych*, „Samorząd Terytorialny” 2005, nr 4.
- Zieliński M., *Współpraca transgraniczna między władzami lokalnymi państw Unii Europejskiej*, w: C. Mik (red.), *Polska w Unii Europejskiej. Perspektywy, warunki, szanse, zagrożenia*, Towarzystwo Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”, Toruń 1997.

Źródła internetowe:

www.berlin.polemb.net/index.php?document=371.

www.geoportal.gov.pl.

www.mi.gov.pl/2-48ef10fb22000-1789167-p_1.htm.

www.mi.gov.pl/2-48ef10fb22000-1789168-p_1.htm.

www.pomerania.org.pl/stowarzyszenieb4.php.

www.rcie.lodz.pl/docs/Wspolpraca_transgraniczna_Polski_i_Niemiec.doc.

www.stosunkimiedzynarodowe.info.

CROSS-BORDER COOPERATION OF POLISH AND GERMAN TERRITORIAL UNITS IN TERMS OF SPATIAL PLANNING

Summary

The article portrays the place of spatial planning in cross-border cooperation process. Actions undertaken among Polish and German self-government units are good example of this cooperation. They mainly rely on the use of values and characteristics of border areas in order to assist their economic development and increase the level and quality of life of local communities. Consequently lead to eliminating disparities between border regions.

Translated by Marta Szaja